

EURÓPAI BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2011.12.1.
COM(2011) 848 végleges

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE

Állami támogatási értesítő

Jelentés az uniós tagállamok által nyújtott állami támogatásokról

– 2011. őszi kiadás –

{SEC(2011) 1487 végleges}

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE

Állami támogatási értesítő

Jelentés az uniós tagállamok által nyújtott állami támogatásokról

– 2011. őszi kiadás –

TARTALOMJEGYZÉK

Állami támogatások a gazdasági válság kontextusában.....	5
1. Állami támogatások 2010-ben	5
2. Tendenciák és minták a tagállamok nem válságkezelési célú támogatásokra fordított állami támogatási kiadásaiban.....	6
2.1. Az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott, nem válságkezelési célú állami támogatások szintje esetében megfigyelhető tendenciák.....	7
2.2. A közös érdekű horizontális célkitűzésekre elkülönített, nem válságkezelési célú állami támogatások.....	8
3. Állami támogatások a pénzügyi és gazdasági válság kontextusában.....	9
3.1. A pénzügyi ágazatnak biztosított állami támogatási intézkedések jóváhagyása és alkalmazása terén megfigyelhető tendenciák.....	9
3.2. Az ideiglenes keretszabály alapján jóváhagyott és felhasznált összegek	10
4. Az állami támogatási kiadások esetében megfigyelhető tendenciák az állami támogatási intézkedések típusa szerint.....	11
4.1. A támogatási intézkedések száma	11
4.2. Támogatási volumen – az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott támogatás mintegy 21 %-a csoportmentességet élvez	12
5. Az állami támogatási szabályok végrehajtása.....	12
MELLÉKLET	14

A jelentés következtetéseinek összefoglalása

2010-ben az EU-ban a nem válságkezelési célú támogatásokra fordított összes kiadás viszonylag stabil volt az előző évhez képest. A tagállamok további erőfeszítéseket tettek arra, hogy összességében csökkentsék a támogatások szintjét, és néhány tagállam jelentősen csökkenteni tudta állami támogatási kiadásait. A 2005–2010 közötti időszakban a trend a nem válságkezelési célú támogatási kiadások visszaesését mutatta.

A közös érdekű horizontális célkitűzésekre elkülönített támogatás továbbra is magas volt, miközben néhány tagállam tovább tudta csökkenteni az ágazati fejlesztéshez nyújtott támogatást. A korábbi évekhez képest nőttek a csoportmentesség alapján nyújtott támogatások is. Összességében a csoportmentesség vagy programok keretében nyújtott támogatások összege magas volt, miközben a bizottsági határozattal engedélyezett, egyedileg nyújtott támogatások volumene alacsony maradt.

Folytatódtak a jogellenes állami támogatások visszafizettetését célzó intézkedések és a kedvezményezettekkel több jogellenes támogatást fiztettek vissza, miközben néhány további ügy bíróság elé került.

2010-ben az azt megelőző két évhez képest jelentősen csökkent a Bizottság által jóváhagyott, a pénzügyi válsággal kapcsolatban hozott támogatási intézkedések száma. Ugyanakkor a korábban jóváhagyott intézkedések többsége még mindig folyamatban van.

A feltökésítésre és értékvesztett eszközökkel kapcsolatos intézkedésekre 2010-ben ténylegesen felhasznált összeg csupán néhány tagállamra koncentrálódott, miközben a kezességvállalások és likviditási intézkedések formájában biztosított összeg nagy részét továbbra sem használták fel.

2010-ben csupán néhány új támogatási intézkedésre került sor az ideiglenes uniós keretszabály keretében. A támogatási intézkedések többségét már 2009-ben jóváhagyták, és a tagállamok 2009-hez képest 2010-ben jóval kevesebb támogatást nyújtottak az ideiglenes uniós keretszabály keretében. Továbbá, a felhasznált támogatási összeg jóval alacsonyabb volt a jóváhagyott támogatási összegnél, elsősorban azért, mert a gazdasági helyzet alakulását illetően nem lehetett biztos előrejelzéseket tenni és a tagállamok óvatosan és szigorú feltételek alkalmazásával nyújtottak támogatást az ideiglenes uniós keretszabály keretében.

Az állami támogatási értesítő (a továbbiakban: értesítő) 2011. őszi kiadása azokat az információkat összegzi, amelyeket a tagállamok az idén nyújtottak be a 2010. évi állami támogatási kiadásokról szóló éves jelentésükben.

Módszertani¹ okok miatt, valamint annak elkerülése érdekében, hogy torz kép alakuljon ki az állami támogatási kiadásokban megfigyelhető tendenciákról, az értesítő megkülönbözteti egyrészt a nem válságkezelési célú támogatásokat (azaz a szokásos uniós állami támogatási szabályok alapján nyújtott összes támogatást), másrészt a válságkezelési célú támogatásokat (azaz a pénzügyi és gazdasági válságra válaszlépésként hozott ideiglenes állami támogatási intézkedések alapján a pénzintézeteknek és a reálgazdaságnak nyújtott összes támogatást)².

A nem válságkezelési célú támogatások tekintetében az értesítő – a 2010. évi kiadások összegzésén túlmenően – az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott állami támogatási kiadások esetében megfigyelhető tendenciákat tekinti át (a 2005–2007 közötti időszak és a 2008–2010 közötti időszak összevetésével), mégpedig intézkedéstípusonként, azaz a csoportmentességet élvező támogatásokat, a támogatási programokat és az egyedi intézkedéseket (a támogatási programok vagy eseti határozatok alapján nyújtott egyedi támogatásokat).

A válságkezelési támogatás tekintetében az értesítő eszköztípusonként (feltőkésítés, kezességvállalás, értékvesztett eszközök, likviditási intézkedések) ad áttekintést a (2008. október 1-jétől 2011. október 1-jéig) jóváhagyott összegekről és a (2008. október 1-jétől 2010. december 31-ig) felhasznált összegekről. A jelentés tájékoztat továbbá a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságban a finanszírozáshoz való hozzáférés támogatására irányuló állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes közösségi keretszabály (a továbbiakban: az ideiglenes keretszabály³) alapján nyújtott támogatásokról, a jóváhagyott támogatási összeg és a felhasznált összeg megadásával. Az értesítő az állami támogatási szabályok érvényre juttatása terén elért eredményeket is naprakésszé teszi.

¹ Míg az őszi értesítő korábbi kiadásaiban egy-egy szám fejezte ki a támogatási volument abszolút értékben és relatív értékben (a GDP százalékában), az ideai jelentés megkülönbözteti a nem válságkezelési célú támogatást, a pénzügyi ágazatnak nyújtott támogatást és az ideiglenes közösségi keretszabály alapján nyújtott támogatást, és ennek megfelelően (abszolút és relatív értékben) külön-külön számadatokkal szolgál. A módszertan részletesebb ismertetése az e jelentést kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum kapcsolódó megjegyzésében található.

² A pénzügyi és gazdasági válság összefüggésében elfogadott ideiglenes állami támogatási szabályok hatásairól szóló bizottsági szolgálati munkadokumentummal (http://ec.europa.eu/competition/publications/reports/temporary_stateaid_rules_en.html) összhangban ez az értesítő csak két fogalmat használ a válságkezelési támogatás kiszámításához: az előirányzott támogatás összegét és a felhasznált támogatás összegét. Az előirányzott összeg (a támogatás lekötött volumene) a tagállamok által létrehozott és a Bizottság által jóváhagyott állami támogatási intézkedések legmagasabb teljes összegét jelenti. A felhasznált támogatás összege a tagállamok által végrehajtott támogatási intézkedés tényleges volumenét fejezi ki. A válságkezelési támogatás kiszámításához használt módszertant a bizottsági szolgálati munkadokumentum fejti ki részletesebben. Minden egyéb támogatás esetében – a jóváhagyott és a felhasznált összegeken túlmenően – a tagállamok a korábbi értesítőkben foglaltakhoz hasonlóan beszámolnak a támogatástartalomról is, és ennek megfelelően az összes kiadást abszolút mennyiségben és a GDP százalékában is kifejezik annak érdekében, hogy összehasonlítható adatkészletet mutassanak be.

³ A bizottsági közlemény egységes szerkezetbe foglalt változata – Ideiglenes közösségi keretrendszer a finanszírozási lehetőségek elérésére irányuló állami támogatási intézkedésekhez a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságban; [HL C 83](#), 2009.4.7., 1. o., melyet a [HL C 261](#), 2009.10.31., 1. o. és a [HL C 303](#), 2009.12.15., 6. o. módosított.

Az értesítő két részből áll: első részét a biztosok testülete által elfogadott összefoglaló jelentés képezi, amely a tagállamok által nyújtott állami támogatásokra vonatkozó kulcsfontosságú tényekre, következtetésekre, tendenciákra és mintákra összpontosít, a második részét pedig a jelentéshez csatolt „Tények és számok az uniós tagállamok állami támogatásairól” című bizottsági szolgálati munkadokumentum képezi, amely háttéradatokkal szolgál.

Megjegyzendő, hogy az EFTA Felügyeleti Hatóság is közzétesz éves értesítőt⁴ az Izlandon, Liechtensteinben és Norvégiában nyújtott állami támogatások volumenének naprakész adatairól.

Állami támogatások a gazdasági válság kontextusában

2010-ben az uniós GDP a 2009-es negatív irányt követően pozitív irányú, bár viszonylag alacsony mértékű – átlagosan 1 % alatti – emelkedést mutatott.

A pénzügyi ágazatban folyamatosan fennálló válsághelyzet fényében a tagállamok továbbra is nyújtottak támogatást a bankoknak, hogy ezáltal növeljék az ágazat iránti bizalmat, és lehetővé tették a bankok számára, hogy továbbra is hitelt nyújtsanak a reálgazdaságnak.

2010 során számos vállalkozás gazdasági helyzete fokozatosan javult, aminek eredményeképpen a tagállamoknak kevesebb válságkezelési támogatást kellett nyújtaniuk a reálgazdaságnak.

Általában véve a Bizottság állami támogatási ellenőrzési politikája volt az egyik olyan kulcstényező, amely biztosította, hogy az addig példátlan megmentési célú intézkedések végrehajtása összehangolt módon, a belső piaci verseny indokolatlan torzulása nélkül valósuljon meg.

1. ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK 2010-BEN

2010-ben a tagállamok nem válságkezelési célú támogatás formájában összesen mintegy 73,7 milliárd EUR-t nyújtottak, ami relatív számokban kifejezve az EU⁵ GDP-jének 0,6 %-a⁶. A válsággal összefüggő intézkedések, azaz a pénzügyi ágazatnak feltökésítés és az értékvesztett eszközökkel kapcsolatos intézkedések formájában nyújtott támogatások összege 121,3 milliárd EUR-t tett ki (az EU GDP-jének 1 %-át), míg az átlagos, fennálló kezességvállalások és a likvid pénzeszközök volumene összességében 983,9 milliárd EUR-t tesz ki (ez az EU GDP-jének 8 %-a). Az ideiglenes keretszabály alapján nyújtott támogatás tekintetében a felhasznált összeg 2010-ben megközelítőleg 11,7 milliárd EUR volt, azaz az EU GDP-jének 0,9 %-a. 2011. október 1-jén⁷ az EU-15⁸ összes tagállama, valamint Ciprus,

⁴ Lásd: <http://www.eftasurv.int/press--publications/scoreboards/state-aid-scoreboards/>.

⁵ EU alatt az EU valamennyi tagállama értendő.

⁶ A teljes összeg magában foglalja a feldolgozóiparnak, a szolgáltatási ágazatnak, a széniparnak, a mezőgazdaságnak, a halászatnak és a közlekedési ágazat egy részének nyújtott támogatásokat, összehasonlítható adatok hiányában nem tartalmazza viszont a vasúti ágazatnak nyújtott támogatásokat, valamint az általános gazdasági érdekű szolgáltatásokért járó kompenzációhoz nyújtott támogatást. Egyéb hivatkozás hiányában a támogatások összege az adott állami támogatási intézkedés támogatástartalmát (vagy kezességvállalások és hitelek esetében a bruttó támogatástartalmat) jelenti (további részletekért lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentum módszertani megjegyzését).

⁷ A jelentés e részében a Bizottság válságintézkedéseinek elfogadásától a 2011. október 1-jei hatánapig tartó teljes időszakot tekintettük referencia-időszaknak annak érdekében, hogy teljes körű képet adjunk a válságkezelési támogatásokról.

Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia jelentett be olyan pénzügyi válságkezelési intézkedéseket, amelyeket a Bizottság jóváhagyott, és Ciprus kivételével az összes tagállamban sor került az ideiglenes keretszabály alapján jóváhagyott támogatási intézkedésekre.

A nem válságkezelési célú támogatás tovább bontható az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott támogatásra, amelynek teljes összege 2010-ben megközelítőleg 61 milliárd EUR volt, azaz az EU GDP-jének 0,5 %-a⁹, továbbá a mezőgazdaságnak nyújtott támogatásra, amelynek összege megközelítőleg 10,3 milliárd EUR volt, azaz az EU GDP-jének 0,08 %-a, a halászati ágazatnak nyújtott támogatásra, amely megközelítőleg 0,18 milliárd EUR volt, azaz az EU GDP-jének 0,001 %-a, valamint a közlekedési ágazatnak nyújtott támogatásra, amely megközelítőleg 3,2 milliárd EUR volt, azaz az EU GDP-jének 0,02 %-a.

A tagállami jelentések szerint a vasúti ágazatnak¹⁰ nyújtott támogatás összege 2010-ben¹¹ 27,2 milliárd EUR volt, ami az EU GDP-jének 0,2 %-a¹².

A nem válságkezelési célú támogatás alapján élenjáró öt tagállamra megközelítőleg 45,7 milliárd EUR jut, ami a nem válságkezelési célú összes támogatásnak nagyjából kétharmadát teszi ki. Németország megközelítőleg 15,9 milliárd EUR támogatást nyújtott, ami a nem válságkezelési célú összes támogatás 21,6 %-a, a második helyen Franciaország áll (megközelítőleg 15,4 milliárd EUR, azaz 20,8 %), majd Spanyolország (5 milliárd EUR, azaz 6,8 %), az Egyesült Királyság (4,8 milliárd EUR, azaz 6,5 %) és Olaszország (4,6 milliárd EUR, azaz 6,2 %) következik. Más kép adódik azonban a GDP százalékában kifejezett támogatási volumenre vonatkozó jelentéstétel esetén. Magyarország a nemzeti GDP-jének csaknem 2,3 %-át jelentő támogatást nyújtott, Málta 1,4 %-át, Finnország 1,1 %-át, Szlovénia 1,1 %-át és Írország 1,0 %-át.

2. TENDENCIÁK ÉS MINTÁK A TAGÁLLAMOK NEM VÁLSÁGKEZELÉSI CÉLÚ TÁMOGATÁSOKRA FORDÍTOTT ÁLLAMI TÁMOGATÁSI KIADÁSAIBAN

1. ábra¹³: Az állami támogatások (nem válságkezelési célú támogatások) teljes összege a GDP százalékában (EU-27, adatok 1992-től)

⁸ Az EU-15 az Unióhoz 2004 előtt csatlakozott tagállamokat foglalja magában.

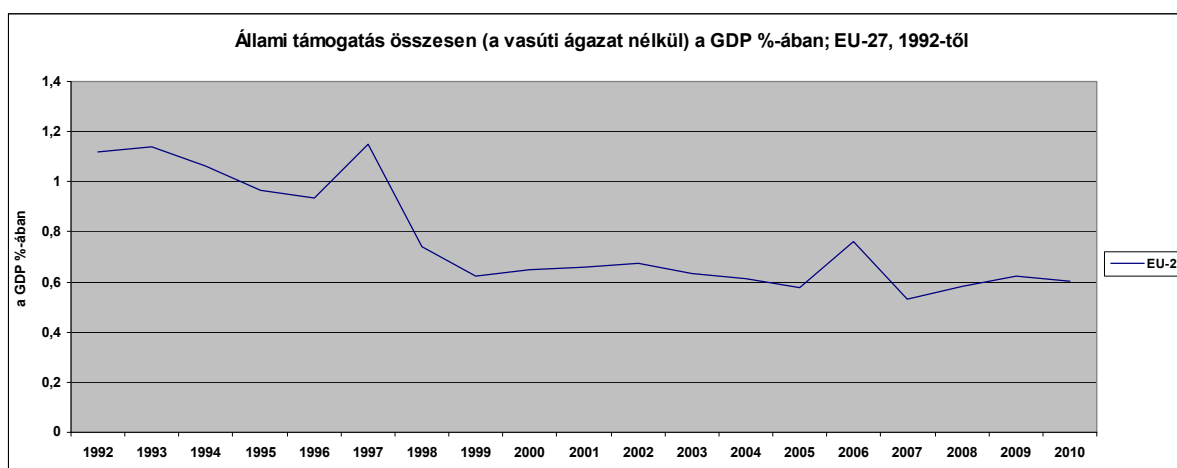
⁹ Az ágazati támogatás részét képező – és ennél fogva az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott támogatásban szereplő – szénipari támogatás összege 2,9 milliárd EUR volt, ami az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott összes támogatás 4,9 %-át jelentette.

¹⁰ Míg az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott támogatásra vonatkozó információkat a 794/2004/EK bizottsági rendelet (HL L 140., 2004.4.30., 1. o.) IIIA. melléklete alapján kell begyűjteni a tagállamoktól, a vasúti ágazatnak nyújtott támogatásra vonatkozó információk gyűjtése eltérő felfogás alapján történik; ennél fogva ezek az adatok egyetlen teljes összegben sem összesíthetők.

¹¹ A közlekedési ágazatnak nyújtott támogatásokra vonatkozó további részletek a bizottsági szolgálati munkadokumentum 2.3.5. pontjában található.

¹² E jelentés készítésekor a vasúti ágazatnak nyújtott támogatásokról a következő országok nyújtottak be információt: Ausztria, Belgium, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Olaszország, Portugália, Spanyolország és Svédország.

¹³ Forrás: Versenypolitikai Főigazgatóság; GDP-adatok: Eurostat.

Hosszú távon vizsgálva az állami támogatások általános szintje az 1980-as évek óta csökkenő trendet mutatott. Az 1980-as években az uniós GDP-nek megközelítőleg 2 %-át tette ki, onnan az 1990-es években az uniós GDP-nek mintegy 1 %-ára esett vissza, majd a 2004–2008 közötti időszakban tovább csökkent, az uniós GDP-nek mintegy 0,5–0,6 %-ára (kivéve 2006-ot, amikor csúcs mutatkozik). 2008 óta a támogatás szintjében mérsékelt emelkedés kezdett mutatkozni, és a támogatás szintje 2010-ben az EU GDP-jének mintegy 0,6 %-án állt. Az állami támogatási kiadások múltbéli csökkenésének okai tekintetében lásd a korábbi értesítőket¹⁴.

Rövid távon tekintve az állami támogatási kiadások szintje 2008-tól nagyjából stabil volt, amire a mögöttes trend is utal, vagyis az EU GDP-jének mintegy 0,062 %-áról¹⁵ 0,60 %-ra¹⁶ nőtt. Ez láthatóan azt jelzi, hogy míg a tagállamok lényegében fegyelmezetten jártak el az állami támogatások területén, a pénzügyi és gazdasági válságra adott válaszlépésük hozzájárult ahhoz, hogy 2010-ben a nem válságkezelési célú támogatások szintje valamivel magasabb legyen. Ez azt is jelzi, hogy a tagállamok a nem válságkezelési célú intézkedések tekintetében célirányos és kiegyensúlyozott állami támogatási politikát követtek.

Tekintettel a mezőgazdaságnak, a halászati és a közlekedési ágazatnak nyújtott támogatások sajátos jellemzőire, az alábbi, a nem válságkezelési célú támogatások szintjét és orientációját bemutató szakaszok (2.1. és 2.2.) csak az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott támogatásokkal foglalkoznak.

2.1. Az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott, nem válságkezelési célú állami támogatások szintje esetében megfigyelhető tendenciák

Az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott támogatások elemzésekor – az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak szánt támogatási kiadások túlságosan torz ábrázolásának elkerülése érdekében – a 3. fejezetben külön tárgyalt válságkezelési támogatási intézkedéseket a Bizottság figyelmen kívül hagyta. Ezt a kizárást ezenkívül a pénzügyintézeteknek nyújtott támogatások összegének kiszámítására szolgáló eltérő módszertan indokolta.

¹⁴ 2010. őszi kiadás, COM(2010) 701; 2009. őszi kiadás, COM(2009) 661 végleges. A dokumentumok egy-egy példánya letölthető a Versenypolitikai Főigazgatóság webhelyéről: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/scoreboard_arch.html.

¹⁵ 2005–2007 közötti időszak.

¹⁶ 2008–2010 közötti időszak.

Az uniós iparnak és szolgáltatási ágazatnak szánt támogatási kiadások alakulása a 2008–2010 közötti időszakban – a korábbi, 2005–2007 közötti időszakhoz képest – mérsékelt növekedést mutat. A támogatási kiadások összege átlagosan 59,9 milliárd EUR, az EU GDP-jének 0,49 %-a volt, míg a korábbi időszakban ez az összeg 52,8 milliárd EUR-t tett ki, ami az EU GDP-jének 0,43 %-a. Ez először is azt jelzi, hogy a pénzügyi és gazdasági válság nyilvánvalóan hatást gyakorolt a nem válságkezelési célú támogatási intézkedések céljára szánt kiadásokra, amely intézkedésekkel a tagállamok több támogatást nyújtottak különösen a regionális fejlesztésre, valamint a kutatásra, fejlesztésre és innovációra (a továbbiakban: K+F+I). Ebben a szakaszban túlságosan korai lenne levonni azt a következtetést, hogy a – támogatási szintek csökkenése után először jelentkező – növekvő tendencia egy kezdődő, hosszú távú tendencia része, vagy azt, hogy a pénzügyi és gazdasági válságban kialakuló különös helyzetet tükrözi, amelynek során rövid ideig magasabb támogatási szintek várhatók.

Az az állítás, miszerint a tagállamok általában folytatni tudták az általános támogatási szintek ellenőrzés alatt tartását célzó törekvéseiket, alátámasztható azzal a ténnyel, hogy az átlagos uniós trendhez képest 11 tagállam csökkentette támogatási szintjét¹⁷. A többi tagállam tekintetében, amelyek esetében a támogatási szint növekedése nyert megállapítást, a növekedés leginkább a horizontális célkitűzések keretében elkülönített támogatásoknak tulajdonítható, míg az ágazati támogatás 2010-ben tovább csökkent.

Az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak szánt állami támogatási kiadások csekély mértékű – 2009 és 2010 között megközelítőleg 0,01 %-os – csökkenése nagyrészt a regionális fejlesztésre és más horizontális célkitűzésekre fordított kiadások emelkedésével magyarázható. Görögország, Litvánia és Románia például több regionális támogatást nyújtott. Franciaország, Luxemburg és az Egyesült Királyság több támogatást különített el más horizontális célkitűzésekre. Ebben a szakaszban azonban még nem lehet tudni, hogy az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak szánt állami támogatási kiadásoknak ez a rövid távú csökkenése a hosszú távú trend változásának kezdetét jelenti-e. Arra azonban határozott jelek mutatnak, hogy a tagállamok képesek voltak rugalmasan reagálni a változó gazdasági szükségletekre. A csoportmentesség¹⁸ keretében nyújtott támogatás további növekedése és a támogatási programok tagállamok általi folyamatos igénybevétele azt jelzi, hogy ezek az eszközök lehetővé tették a tagállamok számára, hogy a Bizottsághoz intézett egyedi bejelentés nélkül, nagyobb számban nyújtsanak támogatást vállalkozásoknak.

2.2. A közös érdekű horizontális célkitűzésekre elkülönített, nem válságkezelési célú állami támogatások

Emlékeztetni kell arra, hogy a nem konkrét gazdasági ágazatoknak nyújtott támogatásra vonatkozó horizontális támogatás fogalma a Szerződésből¹⁹ származik; ez lehetőséget hagy a Bizottságnak arra, hogy – a közös szakpolitikai célkitűzések eredményes támogatása érdekében – olyan szakpolitikai választásokat érvényesítsen, amelyek szerint az állami támogatás összegegyeztethetőnek tekinthető a belső piaccal. A legjelentősebb a kutatásra, fejlesztésre és innovációra (K+F+I), a környezetvédelemre és az energiamegtakarítás előmozdítására, valamint a megújuló energiaforrások használatának előmozdítására elkülönített támogatás; ezeket a regionális fejlesztés, a kvk-k, a munkahelyteremtés és a képzés ösztönzése céljára szánt támogatás követi.

¹⁷ Lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentum 6. ábráját.

¹⁸ Részletesebb információk a 4. fejezetben találhatók.

¹⁹ Például a regionális támogatás tekintetében a 107. cikk (3) bekezdésének a) pontja, a közös európai érdeket szolgáló fontos projekt megvalósítása tekintetében a 107. cikk (3) bekezdésének b) pontja.

2010-ben horizontális célkitűzések alapján elkülönített támogatásra összesen mintegy 51,9 milliárd EUR-t nyújtottak (ez az EU GDP-jének 0,42 %-a), ami az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott összes támogatás 85 %-át tette ki. A három legfontosabb célkitűzés – a regionális fejlesztés (az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak szánt összes támogatás 24,3 %-a), a környezetvédelem (23,7 %) és a K+F+I (17,4 %) – együttesen az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott összes támogatásnak nagyjából kétharmadát képviselte. Ez a horizontális támogatásra elkülönített magas támogatási volumen összhangban van az általános trenddel is, amely a 2005–2007-es és a 2008–2010-es időszakok között megközelítőleg 2,2 %-os növekedést mutatott. Emellett 19 tagállamban a horizontális célkitűzésekre elkülönített támogatás szintje meghaladta az uniós átlagot, miközben csak két tagállamban volt 50 % alatt.

A 2010-ben nyújtott ágazati támogatás tekintetében, amely magában foglalja a megmentési célú és a szerkezetátalakítási támogatást, a támogatási volumen az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott összes támogatás 15 %-át tette ki; a volumen tovább csökkent 9,1 milliárd EUR-ra, azaz az EU GDP-jének 0,07 %-ára. Ennek a fejleménynek az a legfőbb oka, hogy a feldolgozóipari és az azon kívüli ágazatok jelenleg kevesebb támogatásban részesülnek.

Összességében ez a hosszú távú tendencia azt mutatja, hogy a tagállamok továbbra is törekedtek arra, hogy a támogatást a közös érdekű horizontális célkitűzésekre irányítsák.

3. ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK A PÉNZÜGYI ÉS GAZDASÁGI VÁLSÁG KONTEXTUSÁBAN

3.1. A pénzügyi ágazatnak biztosított állami támogatási intézkedések jóváhagyása és alkalmazása terén megfigyelhető tendenciák

A 2008-as pénzügyi válság okozta pénzügyi piaci zavar széles körű beavatkozást igényelt az európai kormányok részéről a sokk káros hatásainak megfékezéséhez. A pénzügyi intézeteknek nyújtott állami támogatás döntő jelentőségű eszköz volt ahhoz, hogy a rendszerszintű válság elkerülése érdekében helyreállítsa a pénzügyi ágazat iránti bizalmat.

A 2008. október 1-je²⁰ és a 2011. október 1-je közötti időszakban a Bizottság összesen 4 506,5 milliárd EUR (az EU GDP-jének 36,7 %-a) támogatást hagyott jóvá a pénzügyi ágazat javára. A támogatások jelentős részét a Bizottság 2008-ban engedélyezte, amikor – elsősorban banki kötvényekre és rövid lejáratú kötelezettségekre vonatkozó kezességvállalás formájában – 3 457 milliárd EUR-t hagyott jóvá (az EU GDP-jének 27,7 %-át). 2008 óta a Bizottsághoz jóváhagyásra benyújtott állami beavatkozások száma fokozatosan csökkent, míg a támogatási eszközök tekintetében a 2008 után jóváhagyott támogatás a kezességvállalások helyett inkább a bankok feltőkésítésére és az értékvesztett eszközök átvételére irányult.

A 2008–2010 közötti időszakban²¹ a tagállamok által ténylegesen felhasznált támogatás volumene 1 608 milliárd EUR²² volt, ami az EU GDP-jének 13,1 %-a. A likviditási intézkedésekre nyújtott kezességvállalások összege 1 199 milliárd EUR, ami az EU GDP-

²⁰ A 2008-as számadatok magukban foglalják a Northern Rock 2007. évi feltőkésítéséhez jóváhagyott költségvetést.

²¹ A 2008-as számadatok magukban foglalják a Northern Rock 2007. évi feltőkésítéséhez felhasznált költségvetést.

²² Ideértve az új támogatásokat, valamint a fennálló összegek átlagát.

jének 9,8 %-a. A felhasznált támogatások fennmaradó része a feltőkésítéshez és az értékvesztett eszközökhöz kapcsolódó intézkedésekre vonatkozik, amelyek 409 milliárd EUR-t tesznek ki (ez az EU GDP-jének 3,3 %-a).

2010-ben jóváhagyott, illetve felhasznált pénzügyi válságkezelési támogatások

2010-ben a Bizottság összesen 383,8 milliárd EUR támogatást engedélyezett, ami az EU GDP-jének 3,1 %-át teszi ki. A jóváhagyott új támogatások néhány országra összpontosulnak, és 183,9 milliárd EUR összegben feltőkésítést, 55,4 milliárd EUR összegben kezességvállalást, 77,9 milliárd EUR összegben értékvesztett eszközök átvételét, valamint 66,7 milliárd EUR összegben likviditási intézkedéseket foglalnak magukban.

A 2010-ben feltőkésítésre és értékvesztett eszközökre felhasznált teljes támogatási volumen 121,3 milliárd EUR (az EU GDP-jének 1 %-a) volt. Az új tőkeinjekciók 87,8 milliárd EUR-t tettek ki (az EU GDP-jének 0,7 %-át), míg az értékvesztett eszközök átvételéhez kapcsolódó intézkedések 33,6 milliárd EUR-ra (az EU GDP-jének 0,3 %-ára) rúgtak. Ami a kezességvállalásokat és a likviditási intézkedéseket illeti: 2010 vonatkozásában az átlagos fennálló összeg 983,9 milliárd EUR (az EU GDP-jének 8 %-a) volt, amelyből 922 milliárd EUR (az EU GDP-jének 7,5 %-a) kezességvállalásokhoz, 61,9 milliárd EUR (az EU GDP-jének 0,5 %-a) pedig likviditási intézkedésekhez kapcsolódik.

3.2. Az ideiglenes keretszabály alapján jóváhagyott és felhasznált összegek

Háttér és alkalmazási kör

Miután a vállalkozások a pénzügyi válság következtében egyre nehezebben jutottak hitelhez, a Bizottság 2008. december 17-én elfogadta az ideiglenes keretszabályt. A keretszabály elsődleges célja a vállalkozások finanszírozáshoz való hozzáféréseinek további biztosítása, másodlagos célja pedig – a beruházások ösztönzése révén – a hosszú távú fenntartható növekedés előkészítése volt. Egyszerűsödött továbbá a hatályos iránymutatás néhány szabálya, például magasabb plafonok bevezetésére került sor a kockázatitőke-befektetések esetében. Az ideiglenes keretszabály valamennyi gazdasági ágazat támogatását engedélyezi, de kizárja a már korábban is fennálló strukturális problémák orvoslására irányuló támogatásokat, és ezért nem alkalmazható a válság előtt nehéz helyzetben lévő vállalkozásokra.

Az ideiglenes keretszabály voltaképpen része a Bizottság gazdasági válságra adott szélesebb értelemben vett válaszának, nevezetesen az európai gazdaságélénkítési tervnek²³.

A pénzügyi piacok nagymértékű volatilitása és az ehhez társuló bizonytalan gazdasági kilátások fényében a Bizottság 2010 végén úgy döntött, hogy az ideiglenes keretszabály egyes intézkedéseit egy évvel meghosszabbítja, ugyanakkor fokozatosan megszünteti azt a lehetőséget, hogy vállalkozásonként 500 000 EUR-ra korlátozott összegű, a Szerződéssel összeegyeztethető támogatást lehessen nyújtani, és megszigorítja azokat a feltételeket, amelyek mellett a tagállamok az ideiglenes keretszabály²⁴ alapján támogatást nyújthatnak.

²³ Az európai gazdaságélénkítési tervet 2008 novemberében fogadták el.

²⁴ A Bizottság közleménye – A finanszírozási lehetőségek elérésének támogatására irányuló állami támogatási intézkedésekhez a jelenlegi pénzügyi és gazdasági válságban alkalmazott ideiglenes közösségi keretszabály (HL C 6., 2011.1.11., 5. o.).

Az ideiglenes keretszabály alapján jóváhagyott intézkedések

2010-ben a Bizottság 6 új támogatási programot és egy új *ad hoc* intézkedést engedélyezett, továbbá 10 támogatási programot hosszabbított meg az ideiglenes keretszabály alapján²⁵; ezen jóváhagyott támogatások teljes összege 1,6 milliárd EUR (az EU GDP-jének 0,01 %-a) volt. Az intézkedések között szerepelt egy olyan támogatási program, amely egy-egy vállalkozásnak nyújt legfeljebb 500 000 EUR összegű támogatást (1 tagállamban), egy támogatott kezességvállalási program (1 tagállamban), egy kockázatitőke-program (1 tagállamban), és 3 tagállam könnyítette meg az exporttevékenységeket három exporthitel-programmal. Ezen túlmenően az ideiglenes keretszabály alapján 10 új támogatási intézkedést biztosítottak mezőgazdasági termelők számára. A meghosszabbított támogatási programok tekintetében az intézkedések három támogatási programra (3 tagállamban), két támogatott kezességvállalási programra (2 tagállamban), két hitelkamat-támogatási programra (2 tagállamban) és három exporttevékenység-könnyítő programra vonatkoztak.

Az ideiglenes keretszabály hatálybalépése óta a Bizottság által a keretszabály rendelkezései alapján engedélyezett teljes jóváhagyott összeg megközelítőleg 82,9 milliárd EUR volt²⁶.

A 2010-ben felhasznált támogatási összeg

Az ideiglenes keretszabály alapján felhasznált támogatás összege 2010-ben megközelítőleg 11,8 milliárd EUR volt, azaz az EU GDP-jének 0,09 %-a.

A tagállamok többsége inkább a korlátozott összegű támogatás eszközét vette igénybe (nagyjából 5,3 milliárd EUR), ezt követték a támogatott garanciák (2,9 milliárd EUR), a kedvezményes kamatozású kölcsönök (2,7 milliárd EUR) és a kockázatitőke-támogatás (0,77 milliárd EUR). Környezetbarát termékek előállítására nem használtak fel kedvezményes kamatozású kölcsönt.

Az ideiglenes keretszabály alapján, annak hatálybalépése óta felhasznált támogatások teljes összege mintegy 32,8 milliárd EUR.

Az ideiglenes keretszabály alapján nyújtott támogatásokra vonatkozó további részleteket lásd a bizottsági szolgálati munkadokumentum 3.2. fejezetében.

4. AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSI KIADÁSOK ESETÉBEN MEGFIGYELHETŐ TENDENCIÁK AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSI INTÉZKEDÉSEK TÍPUSA SZERINT

4.1. A támogatási intézkedések száma

2010-ben a tagállamok által bevezetett, csoportmentességet élvező új támogatási intézkedések száma 2009-hez képest jelentősen visszaesett, csaknem felével csökkent. A csoportmentességi programokból nyújtott támogatások és az egyedi támogatások aránya azonban állandósult. A csökkenő számok legfőbb oka az, hogy a tagállamok új támogatási intézkedéseket hoztak létre az általános csoportmentességi rendelet alapján, amely 2008 szeptemberében lépett hatályba, és nagyrészt felváltotta azokat a létező támogatási intézkedéseket, amelyek a foglalkoztatási támogatásra, a képzési támogatásra, a kkv-támogatásra, valamint részben a regionális

²⁵ További részletek a bizottsági szolgálati munkadokumentum 3.2. fejezetében találhatóak.

²⁶ Határnap: 2011. október 1.

támogatásra is vonatkozó korábbi csoportmentességi rendeletek fokozatos hatályon kívül helyezésének keretében illeszkedtek. A 2010-ben hozott nemzeti költségvetési megszorítások szintén befolyásolhatták a tagállamok arra irányuló hajlandóságát, hogy új támogatási intézkedéseket hozzanak létre a csoportmentesség keretében.

4.2. Támogatási volumen – az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott támogatás mintegy 21 %-a csoportmentességet élvez

A csoportmentességet élvező támogatások 2010-ben mintegy 1 milliárd EUR-val tovább emelkedtek, egészen mintegy 12,6 milliárd EUR-ig, azaz az EU GDP-jének 0,1 %-áig, ami az iparnak és a szolgáltatási ágazatnak nyújtott összes támogatás 21 %-a. A csoportmentességet élvező támogatások 2010-ben megfigyelhető növekedéséhez leginkább a regionális támogatások, a K+F+I célú és a foglalkoztatási támogatások járultak hozzá, míg a kkv-k és a képzés céljára elkülönített, csoportmentességet élvező támogatások folyamatosan csökkentek, de nem ellensúlyozták a csoportmentességet élvező támogatások teljes növekedését. Emlékeztetni kell arra, hogy a tagállamok folytatták a korábban a csoportmentességi rendeletek alapján nyújtott támogatási intézkedések megszüntetését, és azokat az általános csoportmentességi rendelet megfelelő intézkedéseivel váltották fel, ezáltal gyakran kiterjesztették az általános csoportmentességi rendelet szabályai értelmében most már engedélyezett intézkedés új alkalmazási körét.

5. AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSI SZABÁLYOK VÉGREHAJTÁSA

Jogellenes támogatás²⁷

A 2000–2010 közötti időszakban a Bizottság 980 határozatot hozott jogellenes támogatásokról. A jogellenes támogatási ügyek mintegy 22 %-ában²⁸ a Bizottság összeegyeztethetetlen támogatási intézkedésről hozott negatív határozatot. Ezek a negatív határozatok általában a jogellenesen nyújtott támogatás visszafizetését rendelik el az érintett tagállam számára. A jogellenes támogatással kapcsolatos ügyek további 3 %-ában²⁹ a Bizottság határozatokhoz feltételeket kötött. Ez a hozzávetőleg 25 %-os beavatkozási arány a jogellenes támogatások esetében nagyjából tízszer olyan magas, mint a megfelelő módon bejelentett ügyek kapcsán hozott negatív és feltételes határozatok aránya. A beavatkozások több mint felére az iparban és a szolgáltatási ágazatban került sor, alig kevesebb mint negyedére a mezőgazdaságban, a fennmaradó részre pedig a halászat, a közlekedés és a szénipar területén.

A támogatás visszafizettetése

További előrelépés történt a függőben lévő visszafizetési határozatok végrehajtása felé. A függőben lévő visszafizetési ügyek teljes száma 55 (a 2004. év végi 94 ügyhöz képest). A 2000 óta visszafizetett jogellenes és a Szerződéssel összeegyeztethetetlen támogatások összege tovább emelkedett, és 2011. június 30-án meghaladta a 11,5 milliárd EUR-t. Ez azt

²⁷ Az EUMSZ 108. cikkének (3) bekezdése nemcsak arra kötelezi a tagállamokat, hogy az állami támogatási intézkedéseket azok végrehajtása előtt jelentsék be a Bizottságnak, hanem arra is, hogy a bejelentés tárgyát képező intézkedések végrehajtásával várják meg a bizottsági vizsgálat eredményét. Abban az esetben, ha e kötelezettségek valamelyikét nem tartják be, az állami támogatási intézkedés jogellenesnek minősül.

²⁸ 217 ügy.

²⁹ 31 ügy.

jelenti, hogy a még mindig visszafizetendő jogellenes és összeegyeztethetetlen támogatások aránya a 2004. végi 75 %-ról 2011. június 30-ig mintegy 18,6 %-ra esett vissza.

Az állami támogatásról szóló jogszabályok végrehajtása: a nemzeti bíróságokkal való együttműködés

Az állami támogatásra vonatkozó jogszabályok nemzeti bíróságok általi végrehajtásáról szóló 2009. évi közlemény³⁰ nyomán követése során a Bizottság fokozta a jogszabályok érvényre juttatására irányuló erőfeszítéseit: tájékoztató csomagot tett közzé a Versenypolitikai Főigazgatóság honlapján³¹, és a bírók mindennapi munkáját segítő ismertetőt³² terjesztett széles körben. Külön képzést is szervezett a nemzeti bírók számára³³.

Utólagos ellenőrzés

Az általános csoportmentességi rendelet hatálybalépésével egyre nagyobb számban hoznak olyan támogatási intézkedéseket, amelyek már nem tartoznak a bejelentési kötelezettség alá. Az eredmények azt mutatják, hogy az állami támogatások meglévő rendszerének azon része, amely lehetővé teszi támogatási programok jóváhagyását, valamint lehetővé teszi a tagállamok számára támogatási intézkedéseknek az általános csoportmentességi rendelet (GBER) és a csoportmentességi rendeletek (BER) keretében történő végrehajtását, még mindig meglehetősen jól működik. Megállapítást nyert azonban számos olyan egyedi és horizontális kérdés, amelyeket a tagállamokkal nyomon kell követni.

³⁰ A Bizottság közleménye az állami támogatásra vonatkozó jogszabályok nemzeti bíróságok általi végrehajtásáról (HL C 85., 2009.4.9., 1. o.).

³¹ http://ec.europa.eu/competition/court/state_aid.html.

³² http://ec.europa.eu/competition/publications/state_aid/national_courts_booklet_en.pdf.

³³ Az ec-amicus-state-aid@ec.europa.eu kapcsolattartási ponton keresztül a nemzeti bírók számos információ- és véleménykérésével foglalkoztak.

MELLÉKLET

Bizottsági szolgálati munkadokumentum: „Tények és számok az uniós tagállamok állami támogatásairól”